

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ATILLA YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2015/19500)

Karar Tarihi: 18/4/2019

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Burhan ÜSTÜN
Hicabi DURSUN
Kadir ÖZKAYA
Raportör : Ali KOZAN
Başvurucu : Atilla YILDIRIM
Vekili : Av. Nurullah GÜLER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; psikolojik tacizden kaynaklanan zararların giderilmemesi nedeniyle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/12/2015 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:
6. Başvurucu, başvuruya konu edilen olayların gerçekleştiği tarihte Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Malatya Kız Yurdu Müdürlüğünde (Kurum) şoför olarak görev yapmaktadır.

7. Başvurucu;

i. 4/1/2013 tarihinde Kurumda düzenlenecek seminere katılması yönünde verilen talimata uymayarak göreve gelmediği gerekçesiyle 1/2/2013 tarihinde

23/07/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının A bendinin (a) alt bendi uyarınca uyarma cezası ile cezalandırılmasına karar verildiğini, itirazı üzerine Disiplin Kurulu tarafından cezanın kaldırıldığını,

ii. Kurum müdürü tarafından 15/1/2013 tarihinde aldığı beş günlük sağlık raporunun usulüne uygun olup olmadığına Malatya Valiliği İl Sağlık Müdürlüğünden sorulduğunu, Malatya Devlet Hastanesinin Sağlık Kurulu raporu ile anılan raporun fenne ve usule uygun olduğunun belirlendiğini,

iii. Sendika temsilcisi olması nedeniyle kendisine oda tahsis edilmesi istemiyle yaptığı 25/9/2013 tarihli başvurusuna cevap verilmediğini, aynı istemle yaptığı 10/2/2014 tarihli başvurusu üzerine teknisyenlere ait olan ve şartları beklemeye müsait olmayan atölyede oturmaya zorlandığını vurgulamıştır. Başvurucu bu nedenlerle işyerinde psikolojik taciz ve baskıya maruz kaldığını ileri sürerek idari yargıda tazminat davası açmıştır.

8. Öte yandan Kurum Genel Müdürlüğü tarafından başvuru sahibinin iddialarını araştırmak amacıyla Komisyon oluşturulmuştur. Komisyonun ilgili personelin ifadeleri doğrultusunda düzenlediği 21/5/2014 tarihli raporda; başvuru sahibine tahsis edilen odanın Kurumun fiziki yapısı gözönüne alınarak belirlendiği, odanın teknik personel tarafından da yıllardır kullanıldığı ve şoföre verilebilecek uygun bir oda olduğu, Kurum müdürü ile davacı arasında zaman zaman devam eden sürtüşmelerin psikolojik taciz olarak kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir.

9. Malatya İdare Mahkemesi 15/1/2015 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda; Komisyon raporundaki tespitlere yer verilmiş ve başvuru sahibinin aldığı sağlık raporunun gerçeği yansıtmadığının Kurum müdürü tarafından araştırılması ile davacının göreve gelmemesi nedeniyle disiplin cezası verilmesinin Kurum müdürünün görevinin gereği olduğu vurgulanmıştır. Başvuru sahibine tahsis edilen odanın ise Kurumun fiziki yapısı gözönüne alınarak belirlendiği, başvuru sahibinin göreviyle bağdaşmayan nitelikte olmadığı ifade edilmiştir. Bu tespitler doğrultusunda başvuru sahibine yönelik sistematik olarak uygulanan ve belli bir süreye yayılan psikolojik taciz olarak değerlendirilebilecek bir davranışın veya işlemin bulunmadığı belirtilmiştir.

10. Malatya Bölge İdare Mahkemesi 22/1/2013 tarihli ilamıyla anılan kararın usul ve hukuka uygun olduğunu belirterek onanmasına, 6/11/2015 tarihli ilamı ile de karar düzeltme isteminin reddine hükmetmiştir.

11. Nihai karar 12/11/2015 tarihinde başvuru sahibine tebliğ edilmiştir.

12. Başvuru sahibi 14/12/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. Anayasa Mahkemesinin psikolojik taciz iddiasını içeren başvurulara ilişkin olarak daha önce verilmiş kararlarında ilgili mevzuata yer verilmiştir (*Mehmet Bayrakçı*, B. No: 2014/8715, 5/4/2018, §§ 22-45; *Hüdayi Ercoşkun*, B. No: 2013/6235, 10/3/2016, §§ 30-57).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 18/4/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu; on yedi yıldır aynı işyerinde çalıştığını ve bu sürede olumsuz bir davranışının olmadığını ancak 4/2/2013 tarihinde mesai bittikten sonra telefonla aranarak Kurumda düzenlenen seminere katılması gerektiğinin bildirildiğini, rahatsız olduğu için gidemediğini, bu olaydan sonra Kurum müdürünün kendine karşı olumsuz davranışlarda bulunmaya başladığını belirtmiştir. Kurum müdürünün haksız yere soruşturma açması sonucu uyarma cezası verildiğini ancak itirazı sonucu Disiplin Kurulunun mesai sonrası verilen talimata uyulmaması nedeniyle verilen cezanın ağır olduğu gerekçesiyle disiplin cezasının kaldırıldığını belirtmiştir. Ayrıca Kurum müdürünün almış olduğu sağlık raporunun gerçeğe aykırı olup olmadığı yönünde inceleme yaptırdığını, oda tahsis talebini gündeme almayarak koşulları iyi olmayan atölyede yer gösterdiğini ve fazla mesai yaptırarak karşılığını izin ya da ücret olarak ödemediğini iddia etmiştir. Kurum müdürünün süreklilik arz eden psikolojik taciz niteliğindeki uygulamaları nedeniyle ruh sağlığının bozulduğunu Malatya Turgut Özal Tıp Merkezi Psikiyatri Servisinde yatarak tedavi gördüğünü belirterek maddi ve manevi varlığını koruma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öte yandan beraber çalıştığı diğer personellere göre farklı uygulamalara maruz kaldığını, rızası dışında çalıştırılarak karşılığının ödenmediğini ifade ederek eşitlik ilkesi ve zorla çalıştırma yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

B. Değerlendirme

16. Anayasa'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 1879/2013, § 16). Başvuruya konu şikâyetlerin başvuru maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik iddialar içerdiğinden ve psikolojik taciz kapsamında kaldığından -Anayasa Mahkemesinin önceki kararları da dikkate alınarak- incelemenin Anayasa'nın 17. maddesi kapsamında yapılması gerektiği değerlendirilmiştir (*Hüdayi Ercoşkun*, §§ 59-60; *Sümeyye Örnek*, B. No: 2014/11091, 7/6/2017, § 16; *Mehmet Bayrakçı*, § 50).

18. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup söz konusu düzenleme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlüğün korunması hakkına karşılık gelmektedir (*Sevim Akat Eşki*, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 30).

19. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında, Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının koruduğu temel haklara, bir eylemin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık düzeyine ulaşmış olması gerektiğine ve söz konusu ağırlık düzeyi belirlenirken gözönüne alınması gereken durumlara ilişkin olarak ilkeler tespit edilmiştir (*Şehnaz Ayhan*, B. No: 2013/6229, 15/4/2014, §§ 21-26; *Işıl Yaykır*, B. No: 2013/2284, 15/4/2014, §§ 31-36; *Emel Leloğlu*, B. No: 2013/3512, 17/7/2014, §§ 26-31; *Hüdayi Ercoşkun*, §§ 84-88; *Hacer Kahraman*, B. No: 2013/7935, 20/4/2016, §§ 51-56). Belirtilen tespitler ışığında somut olaya konu olan muamelelerin uygulanış şekli ve yöntemi ile özellikle meydana getirdiği fiziksel ve ruhsal etkiler açısından başvurunun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında değerlendirilmesi için gerekli olan asgari eşiği aştığı söylenemez. Bu nedenle başvurucunun şikâyetlerinin Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

1. Genel İlkeler

20. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında; çalışan bireylerin maddi ve manevi varlıklarının korunması bağlamında devletin Anayasa'nın 17. maddesinin yanısıra 5., 12., 49. ve 56. maddeleri çerçevesinde üstlenmesi gereken negatif ve pozitif yükümlülüklerinin kapsamına, başta 3/5/1996 tarihli Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı ile Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) bünyesinde imzalanan sözleşmeler olmak üzere uluslararası sözleşmelere taraf olan devletlerin taahhütlerine ve bu doğrultuda hayata geçirilen düzenlemelere ilişkin açıklayıcı değerlendirmelere ve genel ilkelere yer verilmiştir (*Mehmet Bayrakçı*, §§ 61-72).

21. Söz konusu değerlendirmelerde Anayasa Mahkemesi, her somut olayın kendi bütünlüğü içinde değerlendirilmesi koşuluyla bireylerin çalışma ortamlarında maruz kaldıkları ileri sürdükleri eylem, işlem ya da ihmallerin psikolojik taciz derecesine ulaşması için birtakım unsurların aranması gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, ILO ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanan yayın ve raporlar da dikkate alındığında, muamelelerin psikolojik taciz olarak vasıflandırılabilmesi için;

i. İşyeri ile ilgili olarak işyerindeki yöneticiler ve/veya diğer çalışanlar tarafından gerçekleştirilmesi ya da bu tür müdahalelere göz yumulması,

ii. Süreklilik arz edecek şekilde tekrarlanması, keyfilik içermesi, sistemli ve kasıtlı olması, yıldırma ve dışlama amacı taşıması,

iii. Mağdurun kişiliğinde, mesleki durumunda veya sağlığında zarar ortaya çıkaran ya da ciddi bir zarar tehlikesi içeren nitelikte olması gerekir.

22. Muamelelerin neden olduğu sonuçların boyutu; mağdurun konumuna, muamelelerin süresine, sıklığına, kim ya da kimler tarafından gerçekleştirildiğine, mağdurun

cinsiyetine, yaşına ve sağlık durumuna kadar birçok faktöre göre değişebilmektedir (*Aynur Özdemir ve diğerleri*, B. No: 2013/2453, 24/3/2016, § 79; *Hacer Kahraman*, § 69).

23. Yine bu değerlendirmelere göre çalışanların yaşamlarına etkisi bakımından çekilmez bir ağırlık ve yoğunluk derecesine ulaşarak onların manevi bütünlüklerini tehdit eden ve psikolojik taciz olarak nitelendirilen eylem, işlem ya da ihmaller konusunda Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası kapsamında devletin üstlenmesi gereken pozitif yükümlülükler temel olarak şöyle sıralanabilir:

i. Çalışanlara yönelen psikolojik taciz mahiyetindeki davranışların oluşmaması için önlemler alınması,

ii. Şikâyetleri etkili şekilde inceleyecek denetim mekanizmalarının oluşturulması,

iii. Pozitif ayrıcalıklar sunulması gereken çalışanların önündeki güçlüklerin kaldırılması ve kolaylaştırıcı imkânlardan yararlandırılmasının sağlanması,

iv. Yıldırıcı ve kasıtlı tutumlara maruz kalanların uğradıkları maddi ve manevi zararlarının giderilmesi ya da ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin yasal altyapının oluşturulması ve suç teşkil eden durumlarda sorumluların yasal çerçevede cezalandırılmalarının sağlanması,

v. Oluşan zararların tazmin edilmesi amacıyla açılan davalarda mağdurların haklarını adil şartlarda savunabileceği usule ilişkin etkili güvencelerden yararlandırılması ve yargılamalar sonucunda temel hakların içerdiği güvenceleri koruyacak şekilde mahkemelerce ulaşılan sonuçların ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması

24. Son olarak Anayasa Mahkemesince yapılan değerlendirmelerde, daha önceki kararlarda sıklıkla vurgulandığı üzere mevzuatın yorumlanmasıyla ilgili sorunları çözenin öncelikle derece mahkemelerinin yetki ve sorumluluk alanında olduğu hatırlatılmıştır. Sistemli ve kasıtlı olarak haksız şekilde gerçekleştirildiği iddia edilen eylem, işlem ve ihmallerin psikolojik taciz olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceğine yönelik olarak yapılacak incelemede, olayın tüm tarafları ile doğrudan temas hâlinde bulunan derece mahkemelerinin olayın koşullarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu tartışmasızdır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin rolü bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır (*Aynur Özdemir ve diğerleri*, § 81; *Hacer Kahraman*, § 70).

2. İlkelerin Olaya Uygulanması

25. Somut olayda başvurucunun iddialarını incelemek üzere Kurum Genel Müdürlüğü tarafından Komisyon oluşturulmuş ve ilgili personelin ifadeleri alınarak 21/5/2014 tarihli rapor düzenlenmiştir. Anılan rapor gözetildiğinde; Kurum müdürü ile başvurucu arasında geçen olayların münferit olduğu, süreklilik arz etmediği, başvurucunun almış olduğu sağlık raporunun gerçeği yansıtmadığının araştırılmasının ve göreve gelmemesi nedeniyle hakkında inceleme başlatılmasının, Kurum müdürünün görevinin gereği olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan başvurucu hakkında göreve gelmemesi nedeniyle verilen uyarma cezasının başvurucunun itirazı üzerine uygulanmadığı, başvurucunun oda tahsis

talebinin ise Kurumun fiziki yapısı gözetilerek karşılandığı görülmüştür. Ayrıca başvurucu ifa ettiği görevine uygun tahsis edilebilecek başka bir oda olduğuna ya da kendisine gösterilen ve teknik personel tarafından da kullanıldığı anlaşılan yerin koşullarının uygun olmadığına dair belge sunmamıştır. Diğer yandan fazla mesai yaptırılmasına rağmen karşılığının da ödenmediğini ileri süren başvurucunun, uygulamaya itiraz ettiğine, şikâyet ve taleplerini idareye ilettiğine dair açıklamada bulunmadığı gibi belge de ibraz etmediği görülmüştür.

26. Tüm bu hususlarla birlikte sağlık durumu da değerlendirildiğinde, başvurucunun çalışma ortamında maruz kaldığını ileri sürdüğü eylem ya da işlemlerin kişiliğinde ve mesleki durumunda zarar ortaya çıkaran boyutta olmadığı ve mesleki tecrübesi yüksek olan başvurucunun yaşamına etkisi bakımından çekilmez bir ağırlık ve yoğunluk derecesine ulaşmadığı değerlendirilmiştir. Bu kapsamda tam yargı davasını reddeden Malatya İdare Mahkemesinin gerekçeli kararında, ayrıntılı olarak hazırlanan Komisyon raporunun dikkate alındığı, iddia konusu işlem ve eylemlerin başvurucunun maddi ve manevi varlığı üzerindeki etkilerinin tartışıldığı ve derece mahkemelerinin gerekçelerini bu yönde ilgili ve yeterli şekilde oluşturdukları kanaatine varılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle bir ihlalin bulunmadığı açık olan başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 18/4/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Kadir ÖZKAYA